

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту

Допущено до захисту
Завідувач кафедри бухгалтерського
обліку, аналізу та аудиту

(підпис)
« ____ » _____ 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)

за освітньою програмою
«Облік, аудит і податковий консалтинг»
(назва освітньої програми)

на тему «Методичні засади обліку і контролю доходів, витрат і фінансових
результатів діяльності на прикладі ТОВ «АЙДІКАР»
(назва теми)

Виконавець:

Студентка 4 курсу ФМОІТ

Ластовецька Катерина Русланівна

(Прізвище, і'мя, по-батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н., професор

(науковий ступінь, вчене звання)

Лоханова Наталія Олексіївна

(Прізвище, і'мя, по-батькові)

/підпис/

ОДЕСА-2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ДОХОДІВ, ВИТРАТ І ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЗАСТОСУВАННЯ НП(С)БО.....	6
1.1. Доходи, витрати і фінансові результати діяльності як об'єкт обліку і аудиту, порядок їх визнання, класифікації та оцінки.....	6
1.2. Порядок обліку доходів діяльності за НП(С)БО 15.....	8
1.3. Порядок обліку витрат діяльності за НП(С)БО 16.....	11
1.4. Порядок визначення фінансового результату діяльності.....	15
РОЗДІЛ 2 ДІЮЧА ПРАКТИКА ОБЛІКУ І АНАЛІЗ ДОХОДІВ, ВИТРАТ І ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ У ТОВ «АЙДІКАР» ТА НАПРЯМИ ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ.....	21
2.1. Загальна характеристика бази дослідження.....	21
2.2. Аналіз доходів, витрат і фінансових результатів у ТОВ «АЙДІКАР».....	23
2.3. Особливості бухгалтерського обліку доходів, витрат і фінансових результатів діяльності у ТОВ «АЙДІКАР».....	28
РОЗДІЛ 3. КОНТРОЛЬ ДОХОДІВ, ВИТРАТ І ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ У ТОВ «АЙДІКАР».....	39
3.1. Мета, завдання і джерела контролю доходів, витрат і фінансових результатів.....	39
3.2. Оцінка системи внутрішнього контролю у ТОВ «АЙДІКАР»....	41
3.3. Методичні засади контролю доходів, витрат і фінансових результатів у ТОВ «АЙДІКАР».....	48
ВИСНОВКИ.....	56
Список використаних джерел.....	61

ВСТУП

Актуальність теми роботи. Доходи, витрати і фінансові результати постають як важливий об'єкт обліку для всіх суб'єктів господарювання.

У статуті майже кожного підприємства зафіксовано, що метою діяльності є отримання прибутку від певних видів діяльності. У свою чергу отримання прибутку пов'язано з тим, що в ході видів діяльності виникають доходи, витрачаються витрати і формується фінансовий результат. Відповідно, дослідження питань обліку, аналізу і контроль доходів, витрат і фінансових результатів є важливим і актуальним.

В умовах застосування Концептуальної основи національних П(С)БО облік доходів і фінансових результатів діяльності регламентується НП(С)БО 1 і НП(С)БО 15, а витрат діяльності – НП(С)БО 16. Водночас при застосуванні Концептуальної основи МСФЗ з відповідною метою використовується МСБО 1, МСФЗ 15, тоді як окремого МСФЗ для регламентації обліку і відображення у звітності витрати не передбачено.

Певні відмінності у підходах до відображення доходів, витрат і фінансових результатів за умови застосування різних Концептуальних основ складання фінансової звітності призводять до висновку про варіативність у методиці їх обліку, яка залежить від цієї основи і обраної облікової політики підприємства. Це у свою чергу також доводить цікавість дослідження питань обліку, аналізу і контролю доходів, витрат і фінансових результатів з практичної точки зору.

Питанням обліку і контролю доходів, витрат і фінансових результатів присвячені роботи багатьох дослідників, а саме ними займалися: Онищенко В., Полятикіна Л.І., Чернікова І.Б., Полуляк А.М. та інші.

Об'єктом дослідження в роботі обрано доходи, витрати і фінансові результати підприємства торгівлі.

Предметом дослідження в роботі є система обліку, аналізу і контролю доходів, витрат і фінансових результатів на торговому підприємстві.

Мета дослідження в роботі полягає в тому, щоб дослідити теоретичні і практичні питання обліку, аналізу та контролю доходів, витрат і фінансових результатів в умовах використання НП(С)БО.

Завдання дослідження полягають в тому, щоб:

- розглянути суть доходів, витрат і фінансових результатів з точки зору їх як об'єктів обліку, аналізу та контролю;
- описати порядок визнання, оцінки і класифікації доходів, витрат і фінансових результатів за умови використання НП(С)БО;
- розглянути порядок відображення в обліку і звітності доходів, витрат і фінансових результатів;
- надати загальну економічну характеристику підприємства – бази дослідження;
- критично проаналізувати діючу практику обліку доходів, витрат і фінансових результатів на прикладі ТОВ «АЙДІКАР»;
- провести аналіз доходів, витрат і фінансових результатів за даними фінансової звітності ТОВ «АЙДІКАР»;
- надати пропозиції з удосконалення діючої системи обліку доходів, витрат і фінансових результатів на прикладі ТОВ «АЙДІКАР»;
- дослідити мету, завдання і джерела контролю доходів, витрат і фінансових результатів на підприємствах;
- оцінити систему внутрішнього контролю доходів, витрат і фінансових результатів у ТОВ «АЙДІКАР»;
- описати методичні засади проведення контролю доходів, витрат і фінансових результатів;
- визначити рекомендації з поліпшення системи контролю доходів, витрат і фінансових результатів на підприємстві та інші.

Методи дослідження охоплюють методи порівняння, критичного аналізу літературних джерел, обстеження діючої практики обліку і

внутрішнього контролю доходів, витрат і фінансових результатів на підприємстві, фінансового аналізу, графічні методи та інше.

Інформаційну базу дослідження становлять нормативні документи (Закони України, НП(С)БО тощо), спеціальна економічна література з питань дослідження, практичний матеріал торгового підприємства – ТОВ «АЙДІКАР», інші інформаційно-аналітичні матеріали.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст роботи викладено на 60 сторінках.

Список використаних джерел складається з 30 найменувань. Кваліфікаційна робота містить 9 таблиць, 3 рисунка, 57 додатків.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження, проведеного під час виконання кваліфікаційної роботи були апробовані на Міжнародній науково-практичній студентській конференції в ОНЕУ 25.04.2025 року.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ДОХОДІВ, ВИТРАТ І ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЗАСТОСУВАННЯ НП(С)БО

1.1. Доходи, витрати і фінансові результати діяльності як об'єкт обліку і аудиту, порядок їх визнання, класифікації та оцінки

Метою діяльності будь-якого підприємства є отримання прибутку від своєї діяльності. Саме це зафіксовано в якості мети діяльності і в Статуті ТОВ «АЙДІКАР».

У свою чергу прибуток діяльності формується внаслідок порівняння між собою доходів і витрат.

Доходи і витрати виникають у результаті здійснення:

- операційної діяльності;
- фінансової діяльності;
- інвестиційної і іншої діяльності.

Саме за такими видами в обліку, аудиті і звітності класифікують всі доходи і витрати для подальшого розрахунку фінансового результату.

Доходи діяльності визнаються в обліку і звітності відповідно до вимог НП(С)БО 15 «Дохід» за умови збільшення активу або зменшення зобов'язання, яке у свою чергу призводить до зростання власного капіталу, крім збільшення його за рахунок внесків власників чи учасників, а також з урахуванням того, що оцінка може бути визначена [нпсбо 15].

Витрати діяльності визнаються в обліку і звітності відповідно до вимог НП(С)БО 16 «Витрати» навпаки за умови зменшення активу або зменшення зобов'язання, яке у свою чергу призводить до зменшення власного капіталу, крім зменшення його за рахунок анулювання внесків власників чи учасників, а також з урахуванням того, що оцінка може бути визначена [нпсбо 16].

Фактично і у випадку доходів, і у випадку витрат діяльності їх визнання узгоджується з критеріями збільшення (зменшення) активів чи зобов'язань, тобто впливом на зростання чи зменшення валюти балансу, і критерієм можливості достовірної оцінки.

Далі зупинимося на питанні класифікації доходів.

Доходи можуть групуватися за різними ознаками для різних цілей, але найбільш важливими для обліку і складання звітності є групування доходів:

1) за зв'язком з видом діяльності (доходи від реалізації, інші операційні витрати, доходи від участі в капіталі, фінансові витрати, інші, в т.ч. інвестиційні витрати);

2) за віднесенням до звітних періодів: доходи звітного періоду, доходи майбутніх періодів;

3) за напрямками отримання доходів: доходи від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг; доходи від використання активів тощо;

4) за місцями виникнення доходів (внутрішні, доходи від експортних операцій);

5) за центрами відповідальності;

6) за видами продукції, товарів, робіт, послуг, від яких отримані доходи;

7) за контрагентами та таке інше.

Відповідно, витрати діяльності також можна групувати за різними ознаками, наприклад:

1) за зв'язком з видом діяльності (собівартість реалізації, адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати, витрати від участі в капіталі, фінансові витрати, інші, в т.ч. інвестиційні витрати; витрати на сплату податку на прибуток);

2) за віднесенням до звітних періодів: витрати звітного періоду, витрати майбутніх періодів;

3) за цільовим призначенням і статтями калькуляції;

4) за місцями виникнення витрат;

- 5) за центрами відповідальності;
- 6) за видами продукції, товарів, робіт, послуг, за якими понесені витрати;
- 7) за елементами витрат (матеріальні, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизаційні витрати, інші витрати операційної діяльності);
- 8) за зв'язком з продукцією, роботами, послугами: витрати, що включаються до собівартості продукції, товарів, робіт, послуг, і витрати, що не включаються до собівартості і є витратами періоду;
- 9) за зв'язком з обсягом діяльності: змінні витрати, постійні витрати, умовно-змінні витрати, умовно-постійні витрати;
- 10) за контрольованістю: контрольовані і неконтрольовані витрати та інші.

Ще одним важливим аспектом обліку доходів і витрат є аспекти оцінки.

Оцінка доходів обумовлена п.8 НП(С)БО 15, яким зокрема встановлено, що покупцеві передані ризики і вигоди, сума доходів може бути визначена, є впевненість в отриманні економічних вигід.

Оцінка витрат описана НП(С)БО 16 «Витрати» і пов'язана з тим, що витрати визнаються водночас з визнанням доходів, для отримання яких вони були понесені.

Принцип відповідності доходів і витрат є одним з важливих, але не єдиним принципом, що застосовується в їх обліку, зокрема, також використовується принцип нарахування для того, щоб забезпечити коректне їх визнання.

Далі зупинимося на розгляді порядку бухгалтерського обліку доходів і витрат діяльності.

1.2. Порядок обліку доходів діяльності за НП(С)БО 15

Основними функціями, які виконує чистий дохід підприємства, є:

- оціночна, яка дає можливість дати оцінку ефективності роботи підприємства;
- розподільча (чистий дохід підприємства є інструментом розподілу доходів);
- стимулююча. Її сутність полягає в тому, що прибуток використовується як в інтересах підприємства, так і в інтересах його працівників.

Доходи підприємства - це збільшення активів, або зменшення зобов'язань у звітному періоді.

Облік доходів діяльності ведеться на рахунках 7 класу, за кредитом яких здійснюється відображення доходів за видами діяльності, за дебетом – відображається нарахування податкових зобов'язань з ПДВ і списання чистого доходу на фінансовий результат.

Порядок обліку доходів діяльності на рахунках обліку наведено в табл.1.1.

Таблиця 1.1

Порядок обліку доходів діяльності на рахунках

№	Операції	Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Відображено дохід від реалізації при відпуску продукції (товарів, робіт, послуг)	36	701, 702, 703
2	Нараховано податкове зобов'язання з ПДВ при реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	701, 702, 703	641
3	Відображено дохід від первісного визнання активів, які враховуються за справедливою вартістю	27	710
4	Відображено дохід від реалізації валюти	311	711
5	Відображено дохід від	377	712

	реалізації інших оборотних активів (необоротних активів, виведених на продаж, виробничих запасів тощо)		
--	--	--	--

1	2	3	4
6	Нараховано податкове зобов'язання з ПДВ при реалізації інших оборотних активів (необоротних активів, виведених на продаж, виробничих запасів тощо)	712	641
7	Відображено дохід від операційної оренди активів	377	713
8	Нараховано податкове зобов'язання з ПДВ від доходу від операційної оренди активів	713	641
9	Відображено дохід від операційної курсової різниці за операціями в валюті при зміні курсу	312, 362, 632	714
10	Відображено дохід у вигляді отриманих штрафів і пеней	311, 377	715
11	Отримано відшкодування раніше списаних активів	311, 377	716
12	Відображено дохід від списання непогашеної кредиторської заборгованості	63, 685	717
13	Відображено дохід у вигляді безкоштовно отриманих оборотних активів	311, 20, 28	718
14	Оприбутковано інші доходи від операційної діяльності	311 20, 28	719
15	Відображено дохід від участі в капіталі	373	72
16	Відображено дивіденди до отримання	373	731
17	Відображено відсотки до отримання за депозитами та іншими фінансовими операціями	373	732
18	Відображено інші фінансові доходи	373	733
19	Відображено дохід від реалізації цінних паперів (фінансових інвестицій)	377	741

Продовження табл.1.1

1	2	3	4
20	Відображено дохід від відновлення корисності активів	10	742
21	Відображено дохід від неопераційних курсових різниць	602, 502	744
22	Відображено дохід від безкоштовно отриманих необоротних активів у сумі нарахованої амортизації	423	745
23	Отримано дохід у вигляді відходів від ліквідації (списання) необоротних активів	20	746

Джерело: складено автором

Ми розглянули основні підходи до відображення доходів діяльності на рахунках обліку, а далі зупинимося на розгляді порядку обліку витрат діяльності.

1.3. Порядок обліку витрат діяльності за НП(С)БО 16

Господарська діяльність підприємства потребує витрат на матеріальні, трудові, фінансові ресурси, на просте і розширене відтворення основних засобів і короткострокових активів, виробництво і реалізацію продукції, соціальний розвиток тощо.

Отже, заробляючи доходи, підприємство несе певні витрати.

Витрати - це зменшення економічної вигоди у звітному періоді у формі відтоку або використання активів чи виникнення зобов'язань, які ведуть до зменшення власного капіталу (за винятком розподілу власного капіталу між власниками).

Витрати, що виникають в процесі господарської діяльності, поділяються на витрати, що входять до складу виробничої продукції, робіт, послуг, які в подальшому формують собівартість їх реалізації, а також

витрати, що не входять до собівартості і відносяться до витрат звітного періоду.

Відповідно, облік цих двох важливих груп витрат здійснюється трохи по-різному.

Витрати, що входять до виробничої собівартості продукції, узагальнюються на активному рахунку 23 «Виробництво», витрати, які не входять до собівартості, враховуються на рахунках 9 класу за цільовим призначенням – 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші операційні витрати», 95 «Фінансові витрати», 96 «Витрати від участі в капіталі», 97 «Інші витрати», 98 «Витрати з податку на прибуток».

Рахунок 23 застосовується компаніями, що здійснюють виробництво, будівництво, послуги.

Підприємствами торгівлі відповідний рахунок не застосовується.

Підприємства торгівлі використовують для обліку витрат виключно витрати 9 класу.

За центрами відповідальності (місцями виникнення) у торгових підприємствах витрати поділяються на витрати відділів (департаментів), торгових місць, напрямів реалізації і видами товарної номенклатури.

Порядок обліку витрат діяльності на рахунках обліку наведено в табл.1.2.

Таблиця 1.2

Порядок обліку витрат діяльності на рахунках

№	Операції	Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Відображено собівартість реалізації:		
	готової продукції	901	26
	товарів	902	28
	робіт, послуг	903	23

Продовження табл.1.2

1	2	3	4
2	Відображено адміністративні витрати, в т.ч.: - матеріальні витрати на господарські цілі в офісі - заробітна плата офісному персоналу - ЄСВ від заробітної плати офісного персоналу - витрати на відрядження збутового персоналу - витрати на комунальні, аудиторські, юридичні, експертні, консалтингові та інші послуги адміністративного призначення, у т.ч. ПДВ - амортизація офісних приміщень, офісного обладнання тощо - амортизація нематеріальних активів, що використовуються в адміністративних цілях	92 92 92 92 92 641 92 92	20 661 651 372 685 685 131 133
3	Відображено витрати на збут, в т.ч.: - матеріальні витрати на збутові цілі - заробітна плата збутовому персоналу - ЄСВ від заробітної плати збутового персоналу - витрати на відрядження збутового персоналу - витрати на рекламні, маркетингові та інші послуги збутового призначення, у т.ч. ПДВ - амортизація магазинів, торгового обладнання тощо	93 93 93 93 93 641 93	20 661 651 372 685 685 131

Продовження табл.1.2

1	2	3	4
4	Відображено інші операційні витрати: - від визнання активів, що первісно визнаються за справедливою вартістю - на дослідження і розробки - собівартість реалізованої валюти - собівартість реалізованих запасів - на створення резерву сумнівних боргів - від операційної курсової різниці - від знецінення товарно-матеріальних запасів - від нестач товарно-матеріальних цінностей - від штрафів, пеней, неустойки - іншої операційної діяльності	940 941 942 943 944 945 946 947 948 949	27 685 334 20 38 312, 362, 632 20, 28 20, 28 311 685, 311 тощо
5	Відображено витрати фінансової діяльності	95	684
6	Відображено втрати від участі в капіталі	96	14
7	Відображено інші витрати: - собівартість реалізованих цінних паперів - втрати від зменшення корисності - втрати від неопераційних курсових різниць - суми уцінки необоротних активів - списання основних засобів - інші витрати інвестиційної діяльності	971 972 974 975 976 977	14, 35 10, 11, 12 502, 602 10, 11, 12 10, 11 685, 631 тощо

Джерело: складено автором

Для торгового підприємства, яким є ТОВ «АЙДІКАР», для цілей обліку витрат використовуються виключно рахунки 9 класу, тому що немає

виробничої діяльності, зокрема, підприємством застосовуються конкретно рахунки 92, 93, 94, 98. Порядок обліку доходів і витрат аналізованого підприємства буде докладно розглянуто в розділі 2.

1.4. Порядок визначення фінансового результату діяльності

Всі понесені витрати і отримані доходи протягом звітного періоду підлягають списанню на фінансовий результат, для обліку якого застосовується активно-пасивний рахунок 79 «Фінансові результати».

Особливістю цього рахунку є те, що:

- на нього списуються всі чисті доходи (без врахування ПДВ) і витрати, які мали місце протягом звітного періоду, між тим, підприємство може здійснювати відповідне списання кожен місяць, кожен квартал, або навіть кожен рік;

- фінансові результати узагальнюються за видами діяльності: операційна, фінансова, інша звичайна, відповідно виділяються три субрахунки на рахунку 79: 791, 792, 793.

Основні бухгалтерські записи з формування фінансових результатів наведені в табл.1.3.

Таблиця 1.3

Порядок обліку фінансових результатів діяльності на рахунках

№	Операції	Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Списані чисті доходи від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг на фінансовий результат	701 702 703	791 791 791
2	Списана собівартість реалізованої продукції, товарів, робіт, послуг на фінансовий результат	791 791 791	901 902 903

Продовження табл.1.3

1	2	3	4
3	Списані інші операційні доходи на фінансовий результат: - від первісного визнання активів за справедливою вартістю - від реалізації валюти - від реалізації інших оборотних активів - від операційної оренди - від операційних курсових різниць - від одержаних штрафів, пеней, неустойок - від відшкодування від раніше списаних активів - від списання своєчасно непогашеної кредиторської заборгованості - від безоплатно отриманих активів - від іншої операційної діяльності	710 711 712 713 714 715 716 717 718 719	791 791 791 791 791 791 791 791 791 791
4	Списані адміністративні витрати на фінансовий результат	791	92
5	Списані витрати на збут на фінансовий результат	791	93
6	Списані інші витрати операційної діяльності на фінансовий результат: - витрати від первісного визнання активів за справедливою вартістю - від наукових досліджень і розробок - від реалізації валюти - від реалізації інших оборотних активів - від сумнівних і безнадійних боргів - від операційної курсової	791 791 791 791 791	940 941 942 943 944

	різниці	791	945
--	---------	-----	-----

Продовження табл.1.3

1	2	3	4
	- від знецінення запасів	791	946
	- від нестач запасів	791	947
	- від штрафів, пеней, неустойок	791	948
	- від іншої операційної діяльності	791	949
7	Списані доходи від участі в капіталі на фінансовий результат	721 722 723	792 792 792
8	Списані втрати від участі в капіталі на фінансовий результат	792 792 792	961 962 963
9	Списані фінансові доходи на фінансовий результат	731 732 733	792 792 792
10	Списані фінансові витрати на фінансовий результат	792 792 792	951 952 953
11	Списані доходи від іншої інвестиційної діяльності на фінансовий результат		
	- від реалізації фінансових інвестицій	741	793
	- від відновлення корисності необоротних активів	742	793
	- від неопераційних курсових різниць	744	793
	- від безкоштовно отриманих необоротних активів	745	793
	- інші доходи звичайної діяльності	746	793
12	Списані витрати іншої діяльності на фінансовий результат:		
	- собівартість реалізованих фінансових інвестицій	793	971
	- втрати від зменшення корисності активів	793	972
	- втрати від неопераційної курсової різниці	793	974
	- уцінка необоротних активів	793	975
	- списання необоротних активів	793	976

	- інші витрати звичайної	793	977
--	--------------------------	-----	-----

Продовження табл.1.3

1	2	3	4
13	Списані витрати з податку на прибуток на фінансовий результат	791	981
14	Визначено і списано чистий фінансовий результат:		
	- прибуток від операційної діяльності	791	441
	- прибуток від фінансової діяльності	792	441
	- прибуток від іншої звичайної діяльності	793	441
	- збиток від операційної діяльності	442	791
	- збиток від фінансової діяльності	442	792
	- збиток від іншої звичайної діяльності	442	793

Джерело: складено автором

Отже, фінансовий результат, визначений на рахунку 79 списується на рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки).

Рахунок 44 є активно-пасивний, оскільки на ньому формується або нерозподілений прибуток у випадку, коли сума фінансового результату становить чистий прибуток, і в такому контексті рахунок є пасивним, або непокритий збиток у випадку, коли сума фінансового результату становить непокритий збиток.

Сума нерозподіленого прибутку (або непокритого збитку) переноситься з одного року в інший рік. У свою чергу розподіл прибутку можливий за рішенням власників на такі основні цілі, як:

- виплату дивідендів учасникам;
- формування резервного капіталу відповідно до вимог установчих документів;
- інші цілі.

Висновки до розділу 1

На підставі проведеного дослідження можна заключити, що:

1. Прибуток є мето діяльності будь-якого комерційного підприємства. Чистий прибуток формується внаслідок порівняння між собою доходів і витрат. Доходи і витрати виникають у результаті здійснення:

- операційної діяльності;
- фінансової діяльності;
- інвестиційної і іншої діяльності.

Відповідно, за такими видами в обліку, аудиті і звітності класифікують всі доходи і витрати для подальшого розрахунку фінансового результату.

2. Облік доходів діяльності ведеться на рахунках 7 класу, за кредитом яких здійснюється відображення доходів за видами діяльності, за дебетом – відображається нарахування податкових зобов'язань з ПДВ і списання чистого доходу на фінансовий результат.

3. Витрати, що виникають в процесі господарської діяльності, поділяються на витрати, що входять до складу виробничої продукції, робіт, послуг, які в подальшому формують собівартість їх реалізації, а також витрати, що не входять до собівартості і відносяться до витрат звітного періоду.

Витрати, що входять до виробничої собівартості продукції, узагальнюються на активному рахунку 23 «Виробництво», витрати, які не входять до собівартості, враховуються на рахунках 9 класу за цільовим призначенням – 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші операційні витрати», 95 «Фінансові витрати», 96 «Витрати від участі в капіталі», 97 «Інші витрати», 98 «Витрати з податку на прибуток».

Аналізоване підприємство застосовує рахунки 9 класу для обліку витрат діяльності, оскільки є торговим. Рахунок 23 ТОВ «АЙДІКАР» не застосовується.

Понесені витрати і отримані чисті доходи протягом звітного періоду підлягають списанню на фінансовий результат, для обліку якого застосовується активно-пасивний рахунок 79 «Фінансові результати».

Чистий прибуток за звітний період, визначений на рахунку 79 підлягає списання на рахунок 441 «Нерозподілені прибутки» (442 «Непокриті збитки»).

РОЗДІЛ 2. ДІЮЧА ПРАКТИКА ОБЛІКУ ДОХОДІВ, ВИТРАТ І ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ У ТОВ «АЙДІКАР» ТА НАПРЯМИ ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ

2.1. Загальна характеристика бази дослідження

Дослідження проводиться на базі Товариства з обмеженою відповідальністю «АЙДІКАР».

Код ЄДРПОУ Товариства – 43596580.

Місцем реєстрації Товариства є: Україна, 54017, Миколаївська обл., місто Миколаїв, вул. Соборна, будинок 12, квартира 60.

Статут ТОВ «АЙДІКАР» наведено в Додатку А.

Дата реєстрації ТОВ «АЙДІКАР»: 17.04.2020 року, отже, Товариство функціонує 5 років.

Керівником Товариства є Польський К. О.

Органом управління є Загальні збори учасників.

Розмір статутного капіталу становить 1000,00 грн.

Перелік засновників/учасників юридичної особи:

1) ПРИЛУЦЬКИЙ АНАТОЛІЙ АНАТОЛІЙОВИЧ

Країна реєстрації: Україна

Розмір внеску до статутного фонду: 500,00 грн

Частка (%): 50,00%

2) ПОЛЬСЬКИЙ КОСТЯНТИН ОЛЕКСАНДРОВИЧ

Країна реєстрації: Україна

Розмір внеску до статутного фонду: 500,00 грн

Частка (%): 50,00%

Структура власності наведена в Додатку Б.

Товариство займається такими видами діяльності:

Основний вид діяльності:

45.31 Оптова торгівля деталями та приладдям для автотранспортних засобів

До інших видів діяльності Товариства відносяться:

52.29 Інша допоміжна діяльність у сфері транспорту

52.10 Складське господарство

49.42 Надання послуг перевезення речей (переїзду)

49.41 Вантажний автомобільний транспорт

45.20 Технічне обслуговування та ремонт автотранспортних засобів

45.32 Роздрібна торгівля деталями та приладдям для автотранспортних засобів

Товариство є платником ПДВ.

Індивідуальний податковий номер: 435965814032

Дата реєстрації платником ПДВ: 01.06.2020

Товариство здійснює свою господарську діяльність в Україні, відноситься до малих підприємств, а отже, складає фінансову звітність за спрощеною формою.

Облікова політика Товариства наведена в Додатку В.

Облікова політика затверджена наказом № 2 від 01 січня 2021 року.

П 1.1 Облікової політики ТОВ «АЙДІКАР» встановлено, що тривалість операційного циклу реалізації товарів, виконання робіт складає один місяць.

Ведення обліку у Товаристві здійснює бухгалтерський відділ на чолі з головним бухгалтером, а за його відсутності – директор.

Облік доходів діяльності ведеться Товариством на рахунках класу 7.

Облік витрат діяльності здійснюється з використанням рахунків класу 9 «Витрати діяльності» без використання рахунків класу 8.

Бухгалтерський облік ведеться по журнально-ордерній формі з використанням комп'ютерної техніки.

При складанні фінансової звітності встановлено критерій суттєвості в розмірі 500 грн.

2.2. Аналіз доходів, витрат і фінансових результатів у ТОВ «АЙДІКАР»

Для проведення аналізу показників діяльності ТОВ «АЙДІКАР» будуть використані показники фінансової звітності за 2022-2024 роки – Фінансової звітності малого підприємства у складі Балансу і Звіту про фінансові результати з використанням інформаційно-аналітичної платформи YouControl.

Основні показники діяльності Товариства наведені в табл.2.1.

Таблиця 2.1

Основні показники діяльності ТОВ «АЙДІКАР»

Показники	2024	2023	2022
1	2	3	4
Дохід	17210000	12811300	10476000
Чистий прибуток	237000	160200	141200
Активи	1477900	1471600	5105000
Зобов'язання	480400	647900	487080

Джерело: складено автором

У графічному вигляді основні показники діяльності ТОВ «АЙДІКАР» наведені на рис.2.1.

Висновки: Як бачимо, протягом 2022-2024 року дохід від реалізації Товариства постійно зростає.

Чистий прибуток Товариства мав таку саме тенденцію і був найвищим 2024 році, порівняно з 2023 і 2022 роками.

Між тим, такої самої тенденції за іншими показниками не спостерігається, зокрема балансова вартість активів зменшилася в 2024 році порівняно з попередніми роками.

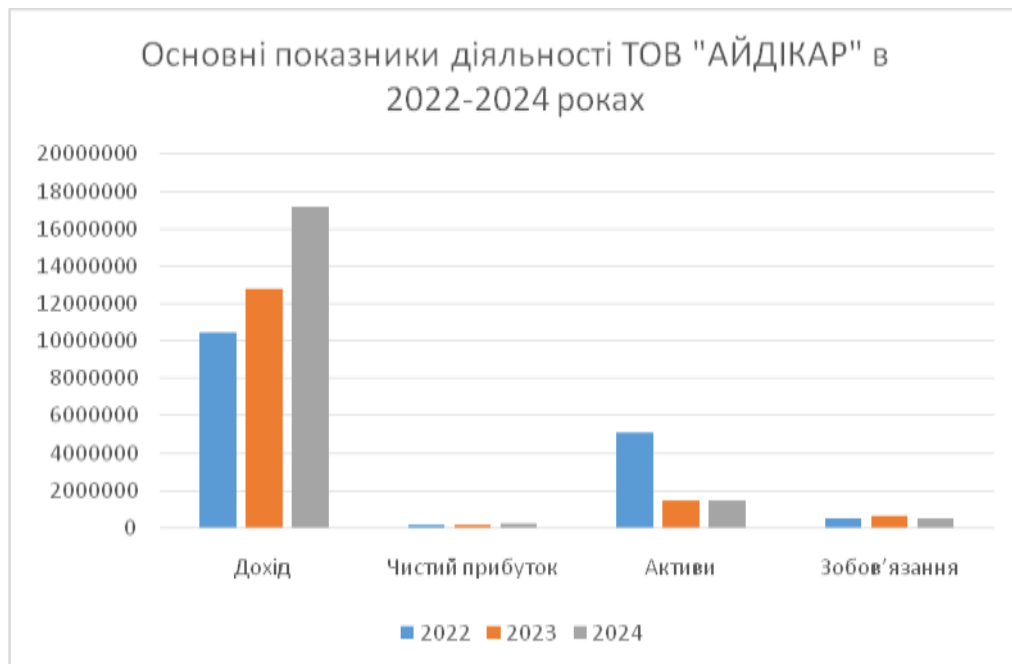

Рис.2.1. Основні показники діяльності ТОВ «АЙДІКАР»

Джерело: складено на підставі фінансової звітності ТОВ «АЙДІКАР»

Зобов'язання також не мали чіткої тенденції змін, оскільки в 2023 році зобов'язання збільшилися порівняно з 2022 роком, а в 2024 році – зменшилися.

Далі зупинимося на проведенні аналізу доходів, витрат і результатів діяльності Товариства.

Аналіз динаміки доходів, витрат і фінансових результатів діяльності ТОВ «АЙДІКАР» проведено на підставі даних фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва і наведено в табл.2.2.

Таблиця 2.2

Аналіз динаміки доходів, витрат і результатів діяльності ТОВ «АЙДІКАР»

№	Показники	2021	2022	2023	2024	Відхилення 2023 від 2022		Відхилення 2024 від 2023	
						тис. грн	%	тис. грн	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Чистий дохід від реалізації товарів,	9115	10476	12811,3	17210	2335,3	122,29	4398,7	134,34

	послуг								
Продовження табл.2.2									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	Собівартість реалізованих товарів, послуг	8809	10104	11851	16076	1747	117,29	4225	135,65
3	Інші витрати	254,8	199,8	765	845	565,2	382,88	80	110,46
4	Фінансовий результат до оподаткування	51,2	172,2	195,3	289	23,1	113,42	93,7	147,98
5	Податок на прибуток	9,2	31	35,1	52	4,1	113,23	16,9	148,15
6	Чистий прибуток	42	141,2	160,2	237	19	113,46	76,8	147,94

Джерело: складено автором на підставі даних інформаційно-аналітичної платформи YouControl

У графічному вигляді динаміка доходів, витрат і фінансових результатів наведена на рис.2.2.

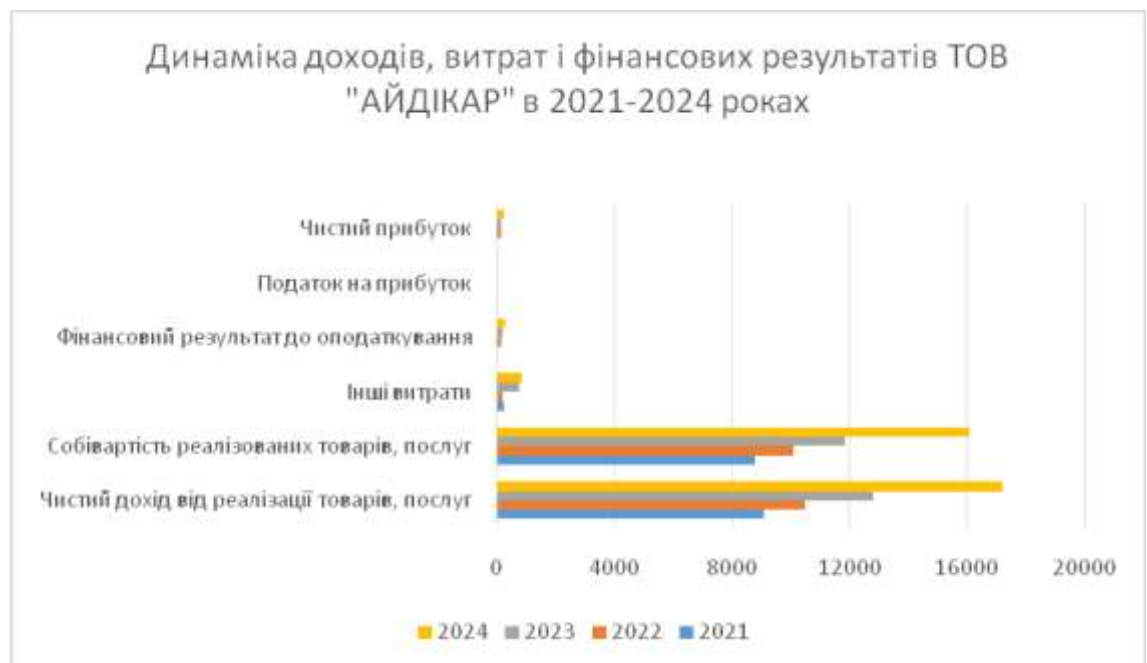

Рис.2.2. Динаміка доходів, витрат і фінансових результатів ТОВ «АЙДІКАР» у 2021-2024 роках

Джерело: складено автором на підставі даних інформаційно-аналітичної платформи YouControl

Висновки: На підставі проведених розрахунків можна зробити висновок, що в 2024 році дохід від реалізації товарів і надання послуг склав 17210 тис. грн., що на 4398,7 тис. грн більше, ніж в попередньому 2023 році. Темп зростання чистого доходу від реалізації в 2024 році порівняно з 2023 роком становив 134,4%, тобто відбувся приріст на 34,4%.

Собівартість реалізованих товарів і наданих послуг в 2024 році склала 16076 тис. грн., що на 4225 тис. грн і 35,65% вище, ніж в попередньому 2023 році.

Інші витрати діяльності склали в 2024 році 845 тис. грн, порівняно з 765 тис. грн в 2023 році. Тобто збільшення інших витрат в звітному 2024 році порівняно з 2023 роком склало 80 тис. грн або 10,46%.

У цілому фінансовий результат до оподаткування в 2024 році становив 289 тис. грн, порівняно з 195,3 тис. грн в 2023 році.

Тобто фінансовий результат до оподаткування в звітному 2024 році збільшився на 93,7 тис. грн або на 47,98%.

Товариство є платником податку на прибуток, який в 2024 році склав 52 тис. грн, порівняно з 35,1 тис. грн в 2023 році. Збільшення витрат на сплату податку на прибуток в 2024 році порівняно з 2023 роком склало 16,9 тис. грн або 48,15%.

Чистий прибуток Товариства в 2024 році склав 237 тис. грн, порівняно з 160,2 тис. грн в 2023 році. Зростання чистого прибутку в звітному 2024 році порівняно з 2023 роком склало 76,8 тис. грн або 47,94%.

Основним видом доходів Товариства є дохід від оптової торгівлі деталями та приладдям для автотранспортних засобів.

Основними покупцями товарів є станції технічного обслуговування, а також інші компанії, що використовують різноманітні запасні частини для ремонтів транспорту.

Наступним кроком зупинимося на аналізі показників рентабельності ТОВ «АЙДІКАР» (табл.2.3).

Таблиця 2.3

Аналіз показників рентабельності у ТОВ «АЙДІКАР»

№	Показники	2021	2022	2023	2024	Відхилення 2023 від 2022		Відхилення 2024 від 2023	
						абсолютне	відносне	абсолютне	відносне
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Рентабельність діяльності за чистим прибутком	0,5	1,4	1,2	1,4	-0,2	-14,3	+0,2	+16,7
2	Рентабельність активів за чистим прибутком	3,9	2,8	2,1	16,0	-0,7	-25,0	+13,9	+661,9
3	Рентабельність власного капіталу	203,9	225,9	68,3	28,8	-157,6	-69,8	-39,5	-57,8
4	Рентабельність собівартості за валовим прибутком	3,5	3,7	8,1	7,0	+4,4	+118,9	-1,1	-13,6
5	Рентабельність витрат за чистим прибутком	3,5	3,7	8,1	7,0	+4,4	+118,9	-1,1	-13,6

Джерелом: складено автором

Висновки: На підставі розрахунку показників рентабельності Товариства можна зробити такі основні висновки, що в 2024 році відбулося збільшення показника рентабельності за чистим прибутком на 16,7%, оскільки в 2024 році рентабельність складала 1,4% порівняно з 1,2% в 2023 році, а, отже, результати діяльності ТОВ «Айдікар» за цим показником покращилися.

В графічному вигляді показники рентабельності ТОВ «АЙДІКАР» представлені на рис.2.3.

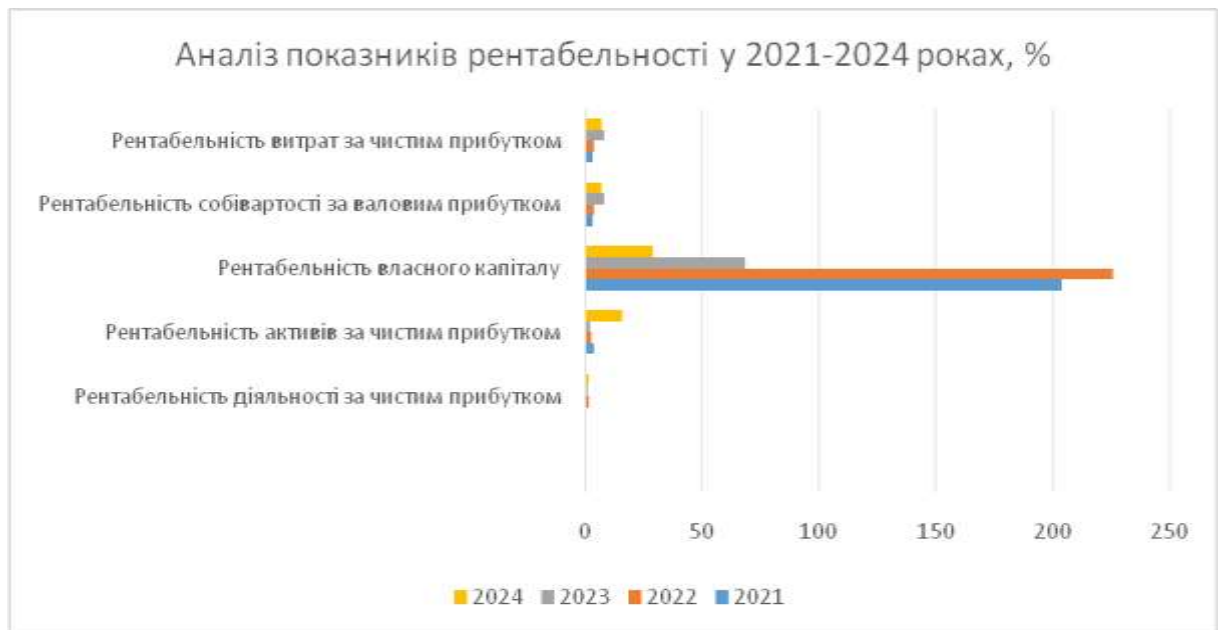

Рис.2.3. Аналіз показників рентабельності ТОВ «АЙДІКАР» у 2021-2024 роках

Джерело: складено автором

2.3. Особливості бухгалтерського обліку доходів, витрат і фінансових результатів діяльності у ТОВ «АЙДІКАР»

Бухгалтерський облік у ТОВ «АЙДІКАР» регламентовано обліковою політикою Товариства, що представлена в Додатку В.

Документально підставою для відображення доходів Товариства є первинні документи, що виписуються під час відвантаження товарів покупцям: видаткові накладні (Додатки Г1-Г10), рахунки, а податкових зобов'язань з ПДВ – податкові накладні.

Видаткові накладні складаються на підставі договорів з покупцями з використанням прикладного програмного продукту BAS-Бухгалтерія 8.3.

Санкціонування операцій по реалізації здійснюється безпосередньо директором Товариства.

На підставі видаткових накладних з реалізації товарів робляться бухгалтерські записи в системі обліку на рахунках класу 7, а саме 702

«Доходи від реалізації товарів». Основні бухгалтерські записи з обліку реалізації представлені в табл.2.4.

Таблиця 2.4

Основні бухгалтерські записи з обліку реалізації товарів у ТОВ

«АЙДІКАР»

№	Операції Товариства	Д-т	К-т	Сума, грн	Документи
1	2	3	4	5	6
Реалізація товарів на умовах наступної оплати					
1	Відвантажено товари покупцям на підставі видаткових накладних	361	702	151753,00	Видаткова накладна, рахунок
2	Нараховано ПДВ під час відвантаження товарів (перша подія)	702	641	25292,17	Податкова накладна
3	Оплачено товар покупцем	311	361	151753,00	Виписка банку
4	Собівартість реалізації товарів	902	281	90000,00	Розрахунок собівартості реалізованого товару
5	Списано чистий дохід від реалізації товарів покупцям на фінансовий результат операційної діяльності	702	791	126460,83	Розрахунок фінансового результату
6	Собівартість реалізованих товарів списана на фінансовий результат операційної діяльності	791	902	90000,00	Розрахунок фінансового результату

Продовження табл.2.4

1	2	3	4	5	6
	Реалізація товарів на умовах попередньої оплати				
1	Отримана попередня оплата (перша подія) від покупця за товар, що підлягає відвантаженню	311	681	169774,00	Рахунок, виписка банку
2	Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ від суми попередньої оплати	643	641	28295,67	Податкова накладна
3	Відвантажено товари після отримання попередньої оплати від покупців на підставі видаткових накладних	361	702	169774,00	Видаткова накладна, рахунок
4	Списано ПДВ після відвантаження товарів (друга подія)	702	643	28295,67	Податкова накладна
5	Проведено зарахування попередньої оплати після відвантаження товарів	681	361	169774,00	Довідка бухгалтера
6	Собівартість реалізації товарів	902	281	110000,00	Розрахунок собівартості реалізованого товару

Продовження табл.2.4

1	2	3	4	5	6
7	Списано чистий дохід від реалізації товарів покупцям на фінансовий результат операційної діяльності	702	791	141478,33	Розрахунок фінансового результату
8	Собіварість реалізованих товарів списана на фінансовий результат операційної діяльності	791	902	110000,00	Розрахунок фінансового результату

Джерело: складено автором

Таким чином можна зробити висновок, що порядок відображення реалізації товарів у ТОВ «АЙДІКАР» відповідає стандартному підходу, передбаченому діючим Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій.

До складу витрат діяльності у ТОВ «АЙДІКАР» відносяться:

- витрати, що входять до собівартості реалізованих товарів;
- адміністративні витрати;
- витрати на збут;
- інші операційні витрати;
- фінансові витрати;
- інші витрати;
- витрати з податку на прибутку.

Оснoву собівартості реалізації становить фактична собівартість придбаних товарів формується з договірної вартості придбаних товарів, а також додатково понесених транспортно-заготівельних витрат. Фактична собівартість товарів формується на підставі первинних документів

постачальників: видаткових накладних, рахунків, податкових накладних (Додатки Д1-Д43). Оплата, проведена постачальникам, як і отримана від покупців узагальнюється в виписках банку (Додаток Ж).

Під час відпуску товарів покупцям собівартість реалізованих товарів у Товаристві визначається за методом ФІФО, тобто першими на собівартість списуються перші партії, другими – другі, третіми – треті і так далі.

Собівартість реалізації товарів розраховується програмним шляхом при списанні кожної партії в програмі BAS.

Крім собівартості реалізації до складу витрат операційної діяльності Товариства входять адміністративні, збутові і інші операційні витрати.

Адміністративні витрати узагальнюються Товариством на активному рахунку 92, за дебетом якого накопичуються витрати на управління діяльністю, а за кредитом – здійснюється списання узагальнених витрат на фінансовий результат.

До адміністративних витрат у ТОВ «АЙДІКАР» відносяться:

- витрати на оплату праці адміністративного персоналу;
- відрахування на соціальні заходи від заробітної плати адміністративного персоналу;
- канцелярські витрати на офісні цілі;
- витрати МШП на господарські потреби в офісі;
- витрати на амортизацію основних засобів адміністративного призначення;
- витрати на амортизацію програмних продуктів адміністративного призначення;
- оренда офісу;
- витрати на відрядження управлінського персоналу;
- витрати на мобільний і стаціонарний телефонний зв'язок;
- поштові витрати;
- юридичні і аудиторські послуги;
- розрахунково-касове обслуговування;

- витрати на супроводження судових позовів;
- витрати на утримання офісного приміщення;
- витрати на утримання офісного транспорту;
- інші витрати адміністративного призначення.

Витрати на збут ТОВ «АЙДІКАР» узагальнюються на активному рахунку 93, за дебетом якого накопичуються витрати на збутові, рекламні і маркетингові цілі, а за кредитом – здійснюється списання відповідних витрат на фінансовий результат.

До складу витрат на збут у ТОВ «АЙДІКАР» відносяться зокрема:

- витрати на оплату праці менеджерів з продажів та іншого збутового персоналу;
- відрахування на соціальні заходи від заробітної плати менеджерів з продажів та іншого збутового персоналу;
- витрати на відрядження збутового персоналу;
- транспортні і експедиційні витрати під час реалізації товарів покупцям;
- витрати на рекламу і маркетинг;
- витрати на упакування товарів під час реалізації;
- інші витрати збутового призначення.

Інші операційні витрати ТОВ «АЙДІКАР» узагальнюються на активному рахунку 94, за дебетом якого накопичуються інші витрати операційного призначення, а за кредитом – здійснюється списання відповідних витрат на фінансовий результат.

До складу інших операційних витрат Товариства відносяться:

- втрати від знецінення товарів під час проведення переоцінок;
- втрати від нестачі товарів, встановлені під час інвентаризації;
- нараховані до сплати штрафи, пені, неустойки;
- інші операційні витрати.

Основні бухгалтерські записи з обліку витрат діяльності ТОВ «АЙДІКАР» наведені в табл.2.5.

Таблиця 2.5

Основні бухгалтерські записи з обліку витрат діяльності
у ТОВ «АЙДІКАР»

№	Операції Товариства	Д-т	К-т	Сума, грн	Документи
1	2	3	4	5	6
Облік адміністративних витрат					
1	Нарахована заробітна плата адміністративного персоналу	92	661	200000,00	РПВ
2	Проведені відрахування на соціальні заходи від заробітної плати адміністративного персоналу	92	651	44000,00	Розрахунок ЄСВ
3	Відпущені канцелярські витрати на офісні цілі	92	20	1500,00	Видаткові накладні
4	Відпущені МШП на господарські потреби в офісі і інших загальногосподарських приміщеннях	92	22	400,00	Видаткові накладні
5	Нарахована амортизація основних засобів адміністративного призначення	92	131	16000,00	Відомість амортизації основних засобів
6	Нарахована амортизація програмних продуктів адміністративного призначення	92	133	10000,00	Відомість амортизації нематеріальних активів
7	Проведені витрати на відрядження управлінського персоналу і отримані авансові звіти підзвітних осіб	92	372	6000,00	Авансовий звіт підзвітної особи з доданими документами

Продовження табл.2.5

1	2	3	4	5	6
8	Отримані рахунки по витратах на мобільний і стаціонарний телефонний зв'язок, поштові витрати тощо	92 641	685 685	5000,00 1000,00	Рахунок, податкова накладна
9	Отримані рахунки за виконані юридичні і аудиторські послуги	92 641	685 685	10000,00 2000,00	Рахунки, акти виконаних робіт, послуг, податкові накладні
10	Сплачено з поточного рахунку за розрахунково-касове обслуговування	92	311	1600,00	Виписка банку
11	Проведені витрати на супроводження судових позовів	92	685	1700,00	Рахунок про сплату судових витрат
12	Проведені різні витрати на утримання офісного приміщення і офісного транспорту	92 641	685 685	8000,00 1600,00	Рахунки, акти виконаних робіт, послуг, податкові накладні
Облік витрат на збут					
13	Нарахована заробітна плата менеджерам з продажів та іншому збутовому персоналу	93	661	70000,00	РПВ
14	Проведені відрахування на соціальні заходи від заробітної плати менеджерів з продажів та іншого збутового персоналу	93	651	14000,00	Розрахунок ЄСВ
15	Проведені витрати на відрядження збутового персоналу на підставі отриманих авансових звітів підзвітних осіб	93	372	8000,00	Авансовий звіт підзвітної особи з доданими документами

Продовження табл.2.5

1	2	3	4	5	6
16	Отримані рахунки за транспортні і експедиційні послуги під час реалізації товарів покупцям	93 641	685 685	100000,00 20000,00	Рахунок, акт виконаних робіт, послуг, податкова накладна
17	Отримані рахунки по витратах на рекламу і маркетинг	93 641	685 685	50000,00 10000,00	Рахунок, акт виконаних робіт, послуг, податкова накладна
18	Проведені витрати на упакування товарів під час реалізації	93	20	32000,00	Видаткова накладна
Облік інших операційних витрат					
19	Відображені втрати від знецінення товарів під час проведення переоцінок	946	281	54000,00	Акт уцінки товарів
20	Відображені втрати від нестачі товарів, встановлені під час інвентаризації	947	281	11000,00	Акт інвентаризації товарів
21	Відображені штрафи, пені, неустойки	948	685	2300,00	Розрахунок штрафних санкцій
22	Відображені інші операційні витрати	949	685	7000,00	Рахунки, акти виконаних робіт тощо
23	Нараховано податок на прибуток	98	641	6000,00	Розрахунок податку на прибуток

Джерело: складено автором

Висновки: На підставі дослідження діючої практики обліку витрат в ТОВ «АЙДІКАР» було встановлено, що склад витрат є типовим для оптового торгового підприємства.

Основними є витрати, що входять до собівартості реалізації, а також адміністративні витрати і витрати на збут.

Всі витрати протягом звітної періоду накопичується на рахунках 9 класу, а по завершенню звітної періоду відповідні витрати з кредиту рахунків 9 класу списуються на фінансові результати.

Висновки до розділу 2

На підставі проведеного дослідження можна заключити, що:

1. Товариство з обмеженою відповідальністю «АЙДІКАР» є підприємством оптової торгівлі деталями та приладдям для автотранспортних засобів, тому основним його доходом є дохід від реалізації товарів.

2. Облік доходів діяльності ведеться Товариством на рахунках класу 7.

Облік витрат діяльності здійснюється з використанням рахунків класу 9 «Витрати діяльності» без використання рахунків класу 8.

Бухгалтерський облік ведеться по журнально-ордерній формі з використанням комп'ютерної техніки.

3. Аналіз показників діяльності Товариства дозволив встановити, що в 2024 році дохід від реалізації товарів і надання послуг склав 17210 тис. грн., що на 4398,7 тис. грн більше, ніж в попередньому 2023 році. Темп зростання чистого доходу від реалізації в 2024 році порівняно з 2023 роком становив 134,4%, тобто відбувся приріст на 34,4%.

4. Собівартість реалізованих товарів і наданих послуг в 2024 році склала 16076 тис. грн., що на 4225 тис. грн і 35,65% вище, ніж в попередньому 2023 році.

Інші витрати діяльності склали в 2024 році 845 тис. грн, порівняно з 765 тис. грн в 2023 році. Тобто збільшення інших витрат в звітному 2024 році порівняно з 2023 роком склало 80 тис. грн або 10,46%.

5. Чистий прибуток Товариства в 2024 році склав 237 тис. грн, порівняно з 160,2 тис. грн в 2023 році. Зростання чистого прибутку в звітному 2024 році порівняно з 2023 роком склало 76,8 тис. грн або 47,94%.

6. У цілому бухгалтерський облік доходів і витрат діяльності у ТОВ «АЙДІКАР» налагоджено ефективним чином, відповідно до вимог діючого законодавства.

Порядок відображення реалізації товарів у ТОВ «АЙДІКАР» відповідає стандартному підходу, передбаченому діючим Планом рахунків.

У свою чергу витрати діяльності також враховуються відповідно до вимог НП(С)БО.

Оснoву собівартості реалізації становить фактична собівартість придбаних товарів формується з договірної вартості придбаних товарів, а також додатково понесених транспортно-заготівельних витрат. Фактична собівартість товарів формується на підставі первинних документів постачальників: видаткових накладних, рахунків, податкових накладних. Оплата, проведена постачальникам, як і отримана від покупців узагальнюється в виписках банку.

Під час відпуску товарів покупцям собівартість реалізованих товарів у Товаристві визначається за методом ФІФО, тобто першими на собівартість списуються перші партії, другими – другі, третіми – треті і так далі.

Собівартість реалізації товарів розраховується програмним шляхом при списанні кожної партії в програмі BAS.

Також програмним шляхом здійснюється узагальнення даних про витрати періоду: адміністративні, збутові, інші операційні, фінансові та інші.

Загалом витрати узагальнюються належним чином і контролюється ефективність їх несення.

РОЗДІЛ 3. КОНТРОЛЬ ДОХОДІВ, ВИТРАТ І ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ У ТОВ «АЙДІКАР»

3.1. Мета, завдання і джерела контролю доходів, витрат і фінансових результатів

Фінансовий результат у вигляді прибутку або ж збитку призводить до збільшення або до зменшення власного капіталу підприємства, відповідно, що і визначає необхідність ефективного управління витратами, від яких безпосередньо залежить собівартість продукції, товарів, робіт та послуг, що надаються. Це й зумовлює важливість контролю доходів, витрат і фінансових результатів, як одних із важливих показників бухгалтерського обліку.

Бухгалтерський облік дає інформацію, необхідну для управління підприємством, запобігаючи негативним явищам під час здійснення господарської діяльності, для контролю за станом активів, капіталу і зобов'язань господарюючого суб'єкта, аналізу фінансового стану.

При тому показники доходів і витрат підприємства використовуються не тільки в сфері управління діяльністю підприємства, а й для розрахунку оподаткованого прибутку і контролюється Податковим кодексом України, яким передбачена відповідальність за порушення правил обліку доходів і витрат.

Оскільки доходи, витрати і фінансові результати є об'єктом, що потрапляють як у фінансову, так і податкову звітність, основною метою їх контролю є підтвердження повноти і правильності відображення доходів, витрат і фінансових результатів у фінансовій і податковій звітності підприємства.

Завдання контролю можуть бути розглянуті з різним ступенем деталізації, але, як правило, включають:

- 1) оцінку повноти оприбуткування і відображення доходів діяльності в обліку;

2) контроль правильності визнання доходів діяльності з урахуванням умов поставки, визначених умовами договорів з контрагентами;

3) контроль правильності класифікації доходів діяльності і їх віднесення в належний звітний період;

4) контроль правильності наведення і розкриття інформації про доходи у фінансовій звітності;

5) контроль правильності відображення доходів діяльності в податковій звітності для цілей нарахування податку на прибуток і податку на додану вартість;

6) оцінку повноти відображення витрат діяльності в обліку з урахуванням їх виду (матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, витрати на амортизацію, інші витрати), цільового призначення (виробнича собівартість реалізованої продукції, товарів, робіт, послуг, адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати, фінансові витрати, витрати від участі в капіталі, інші витрати, витрати з податку на прибуток) та іншими класифікаційними групами;

7) контроль правильності визнання, класифікації і віднесення витрат в належний звітний період;

8) контроль правильності наведення і розкриття інформації про витрати у фінансовій звітності;

9) контроль правильності відображення витрат діяльності в податковій звітності для цілей нарахування податку на прибуток;

10) контроль правильності визначення фінансового результату за видами діяльності підприємства;

11) контроль правильності нарахування податку на прибуток і розрахунку чистого фінансового результату діяльності підприємства та таке інше.

Джерелами контролю доходів, витрат і фінансових результатів є:

1) нормативні джерела інформації (Податковий кодекс України, НП(С)БО 15 «Доходи», 16 «Витрати» та інші);

2) джерела фактичної інформації щодо обліку доходів, витрат і фінансових результатів підприємства:

- належним чином затверджена облікова політика підприємства;
- договори з покупцями щодо реалізації продукції, товарів, надання робіт, послуг і додатки до них;
- видаткові накладні, рахунки, інвойси, коносаменти, податкові накладні, акти виконаних робіт, наданих послуг тощо з реалізації;
- реєстри бухгалтерського обліку (оборотно-сальдові відомості, картки рахунків, аналіз рахунків, інші реєстри) за рахунками 70, 71, 72, 73, 74, 79, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98 тощо;
- фінансова звітність за звітний і попередній період;
- податкова звітність за звітний і попередній період;
- акти податкових перевірок ДПС;
- аудиторські висновки за попередні періоди та таке інше.

3) зовнішні підтвердження, отримані від контрагентів підприємства, які використовуються для підтвердження обсягів отриманих доходів від реалізації товарів, робіт, послуг, а також понесених витрат діяльності (акти звірки, листи-підтвердження тощо).

3.2. Оцінка системи внутрішнього контролю у ТОВ «АЙДІКАР»

Система внутрішнього контролю є важливим інструментом управління, яким покликаний забезпечити ефективність процесів компанії, що пов'язані з отриманням доходів, несенням витрат і формуванням фінансових результатів.

У системі внутрішнього контролю використовується декілька важливих понять, а саме поняття «ефективність».

Ефективність – відносний ефект, результативність процесу, операції, проєкту, що визначаються як відношення ефекту, результату до витрат, видатків, що зумовили, забезпечили його отримання.

Стосовно системи внутрішнього контролю доцільно вказувати не стільки на результативність (кількість виявлених відхилень), скільки на продуктивність (активність суб'єктів контролю, достатність процедур контролю, систематичність здійснюваного контролю).

Ефективна система внутрішнього контролю – це така система, яка не тільки демонструватиме здатність ідентифікувати помилки та відхилення, а й змінюватиметься з метою зниження ймовірності виникнення подібного роду помилок і відхилень у майбутньому.

Необхідно формувати систему показників і критеріїв оцінки ефективності внутрішнього контролю використання ресурсів, у т.ч. матеріальних, трудових і фінансових.

Для оцінки системи внутрішнього контролю зазвичай складаються опитувальники, які містять перелік питань, спрямованих на з'ясування наявності і ефективності застосування тих чи інших методів внутрішнього контролю.

При тому можуть застосовуватися різні методики:

1) Методика «так-ні» – формується список запитань, що дає змогу перевірити наявність функціональних елементів системи внутрішнього контролю. У разі наявності відповідного елемента на підприємстві ставиться відповідь «так», у разі відсутності - «ні». Оцінка системи внутрішнього контролю розраховується виходячи з частки позитивних відповідей у загальній кількості запитань.

2) Тести з характеристиками елементів СВК – у тесті для кожного запитання визначають три відповіді з огляду на ступінь ефективності елемента системи внутрішнього контролю:

відповідь, що характеризує ефективність елемента як низьку;

відповідь для середньої ефективності елемента;

відповідь, що свідчить про високу ефективність компонента.

Для оцінки загального рівня ефективності системи внутрішнього контролю розраховується середня зважена між кількістю відповідей та їхнім ступенем ефективності.

3) Тести з бальною оцінкою. При тому оцінці ефективності кожного елемента СВК присвоюється відповідний бал: 3 - високий рівень ефективності, 2 - середній, 1 - низький.

Загальна ефективність визначається як частка від ділення кількості балів, отриманих за результатами оцінки, на максимально можливу кількість балів.

4) Багатокритеріальний прийом із використанням методу аналізу ієрархій – основою цієї методики є подання завдання оцінювання ефективності СВК у вигляді дерева або мережі з відповідних груп і елементів СВК і подальше їх попарне порівняння з обчисленням локальних і глобальних пріоритетів.

Методики оцінювання СВК націлені на одержання впевненості в тому, що системи внутрішнього контролю ефективні, тобто відповідають таким критеріям:

наявність регламентів, які формалізують систему внутрішнього контролю в організації, їхня дієвість і своєчасний перегляд;

в основу структурної організації внутрішнього контролю покладено принципи та практику побудови ризик-орієнтованої системи;

наявна інфраструктура, яка забезпечує реальність та ефективність контролю;

застосовані контрольні документи, які застосовуються підприємством;

До складу застосовуваних процедур оцінки ефективності системи внутрішнього контролю відносяться:

1) Оцінка порядку контролю, санкціонування і затвердження документів;

2) Перевірка арифметичних записів;

- 3) Контроль порядку ведення і перевірка аналітичних відомостей;
- 4) Перевірка порядку підготовки і затвердження звітів, а також доведення звітів до відома керівництва.

Доцільність проведення оцінки внутрішнього контролю зумовлена тим, що виходячи з неї формується склад вимог до проведення контрольних заходів, зокрема в частині:

- частки вибірки документів або об'єктів контролю;
- обґрунтованості виявлених відхилень;
- розгляду можливих причин виникнення помилок;
- розроблення рекомендацій щодо виправлення помилок;

оцінки впливу помилок на прийняття управлінських рішень (ризик неефективності управлінських рішень, причиною яких є не виявлені помилки).

У табл.3.1 проведено тестування системи внутрішнього контролю доходів, витрат і фінансових результатів у ТОВ «АЙДІКАР».

Таблиця 3.1

Оцінка системи внутрішнього контролю доходів, витрат і фінансових результатів у ТОВ «АЙДІКАР»

№	Питання з оцінки СВК	Відповідь	Коментар
1	2	3	4
1	Чи наявні у таких регламентуючих систему бухгалтерського обліку документах розділи, що відображають облік доходів діяльності підприємства: - наказі про облікову політику - затвердженому робочому плані рахунків бухгалтерського обліку - формах первинних облікових документів і реєстрів бухгалтерського обліку	Так Так Так	У ТОВ «АЙДІКАР» наявні наказ про облікову політику, робочий план рахунків, затверджені форми первинних облікових документів і реєстрів обліку доходів діяльності,

Продовження табл.3.1

1	2	3	4
4	Чи здійснюється санкціонування операцій з формування інших операційних доходів з відповідним відображенням їх на рахунку 71 на підприємстві?	Так	Ці функції виконує директор Товариства за поданням менеджменту
5	Чи здійснюється санкціонування операцій з формування фінансових доходів з відповідним відображенням їх на рахунку 73 на підприємстві?	Так	Ці функції виконує директор Товариства за поданням менеджменту
6	Чи здійснюється санкціонування операцій з формування інших доходів з відповідним відображенням їх на рахунку 74 на підприємстві?	Так	Ці функції виконує директор Товариства за поданням менеджменту
7	Чи здійснюється санкціонування операцій з придбання товарів у постачальників з відповідним відображенням собівартості придбання товарів на підприємстві?	Так	Ці функції виконує директор Товариства за поданням менеджменту
8	Чи здійснюється санкціонування операцій з формування адміністративних витрат з відповідним відображенням на рахунку 92 на підприємстві?	Так	Ці функції виконує директор Товариства за поданням менеджменту
9	Чи здійснюється санкціонування операцій з формування витрат на збут з відповідним відображенням на рахунку 93 на підприємстві?	Так	Ці функції виконує директор Товариства за поданням менеджменту
10	Чи здійснюється санкціонування операцій з	Так	Ці функції виконує

	формування інших операційних витрат з відповідним відображенням на рахунку 94 на підприємстві?		директор Товариства за поданням менеджменту
11	Яким чином здійснюється формування фінансового результату діяльності Товариства?	Щомісячно формується фінансовий результат	Фінансовий результат формується на рахунку 79, на який списуються всі доходи і витрати діяльності щомісячно
12	Яка система документообігу застосовується Товариством?	Паперовий і електронний документообіг	Товариство здійснює формування документів з використанням системи паперового і електронного документообігу
13	Хто саме здійснює контроль за повнотою і правильністю оформлення операцій з формування доходів діяльності?	Головний бухгалтер	Контрольні функції виконує головний бухгалтер
14	Хто саме здійснює контроль за повнотою і правильністю оформлення операцій з формування витрат діяльності?	Головний бухгалтер	Контрольні функції виконує головний бухгалтер

Джерело: складено автором

Висновки: На підставі проведення тестування з оцінки системи внутрішнього контролю доходів, витрат і фінансових результатів у ТОВ «АЙДІКАР» визначено, що на підприємстві існує добре налагоджена система контрольних заходів, що забезпечують належне санкціонування операцій з формування доходів від реалізації, інших операційних доходів, фінансових

доходів, інших доходів, собівартості реалізованих товарів, адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат, фінансових і інших витрат.

На підприємстві розроблені і ефективно використовуються документи, які регламентують систему бухгалтерського обліку доходів і витрат діяльності підприємства, а саме наказ про облікову політику, робочий плани рахунків бухгалтерського обліку, пакет форм первинних облікових документів і реєстрів бухгалтерського обліку, правила документообігу з використанням паперових і електронних документів, порядок контролю за господарськими операціями; інші необхідні документи.

3.3. Методичні засади контролю доходів, витрат і фінансових результатів у ТОВ «АЙДІКАР»

Контроль доходів і витрат є складним і багатогранним процесом, що містить у собі різноманітні методи і підходи для забезпечення надійності та точності фінансової звітності підприємства.

Аудит спрямований на перевірку повноти і точності відображення у звітності, а також контролю за дотриманням нормативних документів. Одним з основних завдань перевіряючого є встановлення того, що фінансова звітність підприємства повна і достовірна.

Для досягнення цієї мети застосовуються різні методи перевірки:

1) Аналіз бухгалтерських документів: контролер проводить детальний аналіз бухгалтерських документів, таких як журнали обліку доходів і витрат, банківські виписки, рахунки-фактури та інші. Цей метод дає змогу виявити можливі розбіжності та помилки в обліку.

2) Під час перевірки контролер може знайти навмисні та ненавмисні помилки. Для цього потрібно проводити детальну перевірку операцій, яка вимагає використання такої процедури, як звірка даних бухгалтерського обліку з первинними документами (включно з правильністю розрахунку доходів і витрат для цілей оподаткування).

3) Перевірка правильності віднесення доходів і витрат до того чи іншого звітного періоду.

4) Аналітичні процедури, що стосуються аналізу даних, відображених на рахунках обліку доходів і витрат.

5) Отримання зовнішніх підтверджень.

При перевірці повноти виявлення доходів і витрат, за якими відсутні необхідні документи, проводять звірку з первинними документами контрагентів.

6) Крос-перевірка: перевіряючий порівнює інформацію з різних джерел для підтвердження її точності. Наприклад, порівняння даних із фінансової звітності з інформацією в банківських виписках може виявити невідповідності, які потребують додаткового вивчення.

7) Тестування процедур: аудитор проводить тестування бухгалтерських процедур, щоб переконатися в їх правильному виконанні. Наприклад, це може включати в себе перевірку процедур внутрішнього контролю для обліку доходів, витрат і фінансових результатів.

При перевірці доходів і витрат має бути перевірено:

- чи відповідає ведення бухгалтерського обліку прийнятій обліковій політиці;
- чи правильно класифікуються доходи і витрати в бухгалтерському та податковому обліку;
- чи дотримуються умови визнання доходів і витрат у відповідних облікових періодах;
- чи ефективно організовано документообіг і чи своєчасно надходять до бухгалтерії первинні облікові документи;
- коли проводилася інвентаризація майна та зобов'язань підприємства і як відображено її результати в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності;
- чи своєчасно заповнюються облікові регістри і чи відповідають дані аналітичного обліку синтетичному;

- як здійснюється контроль за законністю господарських операцій, веденням бухгалтерського обліку і підготовкою фінансової звітності, а також за дотриманням законодавства України і стандартів обліку і звітності (або МСФЗ, або НП(С)БО);

- чи дотримується принцип нарахування та відповідності доходів і витрат з їх відображенням у відповідних звітних періодах;

- чи дотримується вимога суттєвості під час розкриття інформації про доходи та витрати в фінансовій звітності тощо.

При зборі аудиторських доказів необхідно враховувати всі передумови підготовки фінансової звітності:

1) Існування та виникнення:

- усі бухгалтерські записи щодо нарахування доходів та формування витрат підтверджені документально;

- залишки товарів представлені в фінансовій звітності, реально існують і підтверджені результатами інвентаризації;

- усі господарські операції з обліку витрат і доходів мали місце у звітному періоді та відносяться до діяльності особи, що перевіряється;

- факти продажу товарів (робіт, послуг) мали місце у відповідному періоді, відносяться до діяльності особи, що перевіряється, і підтверджені документально;

- величина дебіторської заборгованості покупців (замовників) та інших дебіторів і кредиторів перед складанням фінансової звітності підтверджена актами звірки.

2) Права та обов'язки:

- характер діяльності відповідає статуту, КВЕД, предмету діяльності підприємства;

- номенклатура, кількість і якість проданих товарів (робіт, послуг) санкціоновані уповноваженою особою;

- до собівартості реалізованих товарів (робіт, послуг) включаються прямі та непрямі витрати, вартість яких може бути визначена;

- система обліку доходів і витрат дозволяє отримати інформацію для оподаткування прибутку з точки зору визначення податку на прибуток;
- усі угоди з продажу товарів (робіт, послуг) здійснені відповідно до договорів і не суперечать нормативним актам;
- рахунки-фактури та інші документи з відвантаження товарів (робіт, послуг) відповідають вимогам законодавства України.

3) Вартісна оцінка:

- суми матеріальних витрат, витрат на оплату праці, амортизаційних відрахувань, відрахувань на соціальні потреби та інших витрат обґрунтовані, визначені та підтверджені документально;
- дотримуються положення облікової політики щодо обліку доходів, а також обліку та розподілу витрат за звичайною діяльністю;
- правильно визначаються постійні та тимчасові різниці відповідно до вимог НП(С)БО 17;

4) Повнота:

- до собівартості реалізації товарів (робіт, послуг) включено всі витрати, пов'язані з відповідними процесами;
- при підготовці фінансової звітності дотримується тотожність даних аналітичного та синтетичного обліку;
- відсутні факти неврахованих витрат, доходів і відповідних операцій.

5) Подання, класифікація та розкриття:

- витрати і доходи відображаються в бухгалтерському обліку та звітності відповідно до їх класифікації, облікової політики та податкового законодавства України;
- доходи і витрати відповідають умовам їх визнання;
- усю істотну інформацію про доходи і витрати підприємства належним чином подано у звіті про прибутки і збитки (Звіту про фінансові результати і інший сукупний дохід) та Примітках до фінансової звітності.

До загального плану аудиту доходів і витрат доцільно включити такі напрями перевірки (заплановані види робіт):

- 1) Аудит облікової політики відносно доходів, витрат і фінансових результатів діяльності;
- 2) Визначення складу доходів діяльності, притаманних підприємству;
- 3) Визначення складу витрат діяльності, що мають місце на підприємстві;
- 4) Перевірка бухгалтерського обліку витрат, що входять до собівартості реалізованих товарів;
- 5) Перевірка бухгалтерського обліку адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат;
- 6) Перевірка бухгалтерського обліку фінансових витрат;
- 7) Перевірка бухгалтерського обліку витрат іншої та інвестиційної діяльності;
- 8) Перевірка бухгалтерського обліку доходів від реалізації товарів, робіт, послуг;
- 9) Перевірка бухгалтерського обліку інших операційних доходів;
- 10) Перевірка бухгалтерського обліку фінансових доходів;
- 11) Перевірка бухгалтерського обліку доходів іншої і інвестиційної діяльності;
- 12) Перевірка бухгалтерського обліку витрат з податку на прибуток;
- 13) Узагальнення результатів перевірки.

Одним із важливих складових під час контролю доходів, витрат і фінансових результатів є питання розкриття інформації про відповідні об'єкти.

При перевірці повноти розкриття інформації про доходи та витрати у Примітках до фінансової звітності слід перевірити:

- 1) Відокремлене відображення у фінансовій звітності усіх суттєвих доходів і витрат діяльності.
- 2) Підтвердження того, чи розкрито інформацію щодо виручки, отриманої за договорами, а також за видами товарів, робіт, послуг, зокрема, доречно перевірити розкриття деталізованої інформації щодо виручки (склад

підприємств-пов'язаних сторін, з якими здійснюються операції по реалізації; частка виручки; спосіб визначення вартості продукції (товарів), переданих підприємством тощо).

3) Відображення витрат за цільовим призначенням і в розрізі елементів витрат тощо.

Під час проведення контролю можуть бути встановлені такі типові помилки:

- в обліковій політиці не розкрито положення щодо визнання витрат (доходів), їх оцінки, розподілу (непрямих витрат), складу адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат тощо);

- не дотримується відповідність витрат і доходів у звітному періоді;

- має місце необґрунтоване включення витрат до собівартості реалізованих товарів (робіт, послуг);

- слабка організація аналітичного обліку.

Істотні недоліки, виявлені за результатами перевірки доходів і витрат, мають бути відображені в робочих документах аудитора, при цьому необхідно оцінити ступінь їх впливу на достовірність показників фінансової звітності.

Під час проведення контролю доходів, витрат і фінансових результатів у ТОВ «АЙДІКАР» було визначено, що, з одного боку, облік доходів, витрат і фінансових результатів налагоджено достатньо ефективно, між тим, з іншого боку, наявні певні слабкі місця, які потребують уваги:

- 1) Недостатній рівень деталізації положень облікової політики щодо обліку доходів, витрат і результатів діяльності.

Зокрема, в обліковій політиці не передбачено склад і номенклатура витрат, що входять до складу собівартості реалізації, адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат з урахуванням особливостей підприємства.

Не визначено, який порядок визнання доходів діяльності у випадку застосування різних базисних умов поставки товарів покупцям.

2) Система аналітичного обліку доходів не забезпечує розмежування доходів від реалізації і собівартості реалізації різних груп товарів за товарною номенклатурою. Облік доходів ведеться в цілому за субрахунком 702, тоді як бажано організувати накопичення доходів за видами товарних груп, щоб в подальшому використовувати відповідні дані для оцінки рентабельності окремих видів груп товарів. Так само бажано організувати формування собівартості реалізації в розрізі груп товарної номенклатури.

Для усунення відповідних недоліків доречно:

- підготувати доповнення до облікової політики Товариства і передбачити в ній розкриття складу і номенклатури витрат, що входять до складу собівартості реалізації, адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат з урахуванням особливостей підприємства;
- передбачити доповнення в обліковій політиці стосовно порядку визнання доходів діяльності у випадку застосування різних базисних умов поставки товарів покупцям, а також надання знижок та інших специфічних форм стимулювання покупок;
- налагодити аналітичний облік доходів від реалізації і собівартості реалізації за групами товарів за товарною номенклатурою з метою подальшого використання цих даних для оцінки рентабельності окремих видів груп товарів.

Висновки до розділу 3

На підставі дослідження системи контролю доходів, витрат і фінансових результатів було встановлено, що:

1. Основною метою контролю є підтвердження повноти і правильності відображення доходів, витрат і фінансових результатів у фінансовій і податковій звітності підприємства.

2. Завданнями контролю доходів і витрат діяльності є оцінка повноти оприбуткування і відображення доходів діяльності в обліку; контроль правильності визнання доходів діяльності з урахуванням умов поставки,

визначених умовами договорів з контрагентами; контроль правильності класифікації доходів діяльності і їх віднесення в належний звітний період; контроль правильності наведення і розкриття інформації про доходи у фінансовій звітності; контроль правильності відображення доходів діяльності в податковій звітності для цілей нарахування податку на прибуток і податку на додану вартість; оцінку повноти відображення витрат діяльності в обліку з урахуванням їх виду; контроль правильності визнання, класифікації і віднесення витрат в належний звітний період; контроль правильності наведення і розкриття інформації про витрати у фінансовій звітності; контроль правильності відображення витрат діяльності в податковій звітності для цілей нарахування податку на прибуток; контроль правильності визначення фінансового результату за видами діяльності підприємства та інші.

3. Результатами обстеження діючої практики внутрішнього контролю у ТОВ «АЙДІКАР» встановлено, що на підприємстві розроблені і ефективно використовуються документи, які регламентують систему бухгалтерського обліку доходів і витрат діяльності підприємства, а саме наказ про облікову політику, робочий плани рахунків бухгалтерського обліку, пакет форм первинних облікових документів і реєстрів бухгалтерського обліку, правила документообігу з використанням паперових і електронних документів, порядок контролю за господарськими операціями; інші необхідні документи.

ВИСНОВКИ

На підставі ознайомлення з теоретичними і практичними аспектами обліку і контролю доходів і витрат діяльності можна зробити такі основні висновки:

1. Дослідження практики обліку доходів, витрат і фінансових результатів проводилося на базі Товариства з обмеженою відповідальністю «АЙДІКАР».

Основним видом діяльності є 45.31 «Оптова торгівля деталями та приладдям для автотранспортних засобів». Крім того, Товариство здійснює іншу допоміжну діяльність у сфері транспорту, складське господарство, надання послуг перевезення речей (переїзду) тощо.

Основними покупцями товарів є станції технічного обслуговування, а також інші компанії, що використовують різноманітні запасні частини для ремонтів транспорту.

2. Товариство відноситься до малих підприємств, а отже, складає фінансову звітність за спрощеною формою. Товариством розроблена облікова політика, якою передбачено, що облік доходів діяльності ведеться на рахунках класу 7, а облік витрат діяльності здійснюється з використанням рахунків класу 9 «Витрати діяльності» без використання рахунків класу 8.

Документально підставою для відображення доходів Товариства є первинні документи, що виписуються під час відвантаження товарів покупцям: видаткові накладні, рахунки, а податкових зобов'язань з ПДВ – податкові накладні.

Видаткові накладні складаються на підставі договорів з покупцями з використанням прикладного програмного продукту BAS-Бухгалтерія 8.3.

Санкціонування операцій по реалізації здійснюється безпосередньо директором Товариства.

Оснoву собівартості реалізації становить фактична собівартість придбаних товарів формується з договірної вартості придбаних товарів, а також додатково понесених транспортно-заготівельних витрат.

Під час відпуску товарів покупцям собівартість реалізованих товарів у Товаристві визначається за методом ФІФО. Собівартість реалізації товарів розраховується програмним шляхом при списанні кожної партії в програмі BAS.

Крім собівартості реалізації до складу витрат операційної діяльності Товариства входять адміністративні, збутові і інші операційні витрати.

Адміністративні витрати узагальнюються Товариством на активному рахунку 92, за дебетом якого накопичуються витрати на управління діяльністю, а за кредитом – здійснюється списання узагальнених витрат на фінансовий результат.

Витрати на збут ТОВ «АЙДІКАР» узагальнюються на активному рахунку 93, за дебетом якого накопичуються витрати на збутові, рекламні і маркетингові цілі, а за кредитом – здійснюється списання відповідних витрат на фінансовий результат.

Інші операційні витрати ТОВ «АЙДІКАР» узагальнюються на активному рахунку 94, за дебетом якого накопичуються інші витрати операційного призначення, а за кредитом – здійснюється списання відповідних витрат на фінансовий результат. До складу інших операційних витрат Товариства відносяться:

- втрати від знецінення товарів під час проведення переоцінок;
- втрати від нестачі товарів, встановлені під час інвентаризації;
- нараховані до сплати штрафи, пені, неустойки;
- інші операційні витрати.

3. На підставі аналітичних розрахунків, проведених в роботі, можна зробити висновок, що в 2024 році дохід від реалізації товарів і надання послуг склав 17210 тис. грн., що на 4398,7 тис. грн більше, ніж в попередньому 2023 році.

Темп зростання чистого доходу від реалізації в 2024 році порівняно з 2023 роком становив 134,4%, тобто відбувся приріст на 34,4%.

4. Собівартість реалізованих товарів і наданих послуг в 2024 році склала 16076 тис. грн., що на 4225 тис. грн і 35,65% вище, ніж в попередньому 2023 році.

Інші витрати діяльності склали в 2024 році 845 тис. грн, порівняно з 765 тис. грн в 2023 році. Тобто збільшення інших витрат в звітному 2024 році порівняно з 2023 роком склало 80 тис. грн або 10,46%.

У цілому фінансовий результат до оподаткування в 2024 році становив 289 тис. грн, порівняно з 195,3 тис. грн в 2023 році.

Тобто фінансовий результат до оподаткування в звітному 2024 році збільшився на 93,7 тис. грн або на 47,98%.

Товариство є платником податку на прибуток, який в 2024 році склав 52 тис. грн, порівняно з 35,1 тис. грн в 2023 році. Збільшення витрат на сплату податку на прибуток в 2024 році порівняно з 2023 роком склало 16,9 тис. грн або 48,15%.

Чистий прибуток Товариства в 2024 році склав 237 тис. грн, порівняно з 160,2 тис. грн в 2023 році. Зростання чистого прибутку в звітному 2024 році порівняно з 2023 роком склало 76,8 тис. грн або 47,94%.

5. Аналіз рентабельності довів, що у 2024 році відбулося збільшення показника рентабельності за чистим прибутком на 16,7%, оскільки в 2024 році рентабельність складала 1,4% порівняно з 1,2% в 2023 році, а, отже, результати діяльності ТОВ «Айдікар» за цим показником покращилися.

6. Оцінка системи внутрішнього контролю на підприємстві довела, що у ТОВ «АЙДІКАР» розроблені і ефективно використовуються документи, які регламентують систему бухгалтерського обліку доходів і витрат діяльності підприємства, а саме наказ про облікову політику, робочий плани рахунків бухгалтерського обліку, пакет форм первинних облікових документів і реєстрів бухгалтерського обліку, правила документообігу з використанням

паперових і електронних документів, порядок контролю за господарськими операціями; інші необхідні документи.

На підставі проведення тестування системи внутрішнього контролю доходів, витрат і фінансових результатів у ТОВ «АЙДІКАР» визначено, що на підприємстві існує добре налагоджена система контрольних заходів, що забезпечують належне санкціонування операцій з формування доходів від реалізації, інших операційних доходів, фінансових доходів, інших доходів, собівартості реалізованих товарів, адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат, фінансових і інших витрат.

7. Під час проведення контролю доходів, витрат і фінансових результатів у ТОВ «АЙДІКАР» було визначено, що, з одного боку, облік доходів, витрат і фінансових результатів налагоджено достатньо ефективно, між тим, з іншого боку, наявні певні слабкі місця, які потребують усунення:

1) Недостатній рівень деталізації положень облікової політики щодо обліку доходів, витрат і результатів діяльності.

Зокрема, в обліковій політиці не передбачено склад і номенклатура витрат, що входять до складу собівартості реалізації, адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат з урахуванням особливостей підприємства.

Не визначено, який порядок визнання доходів діяльності у випадку застосування різних базисних умов поставки товарів покупцям.

2) Система аналітичного обліку доходів не забезпечує розмежування доходів від реалізації і собівартості реалізації різних груп товарів за товарною номенклатурою. Облік доходів ведеться в цілому за субрахунком 702, тоді як бажано організувати накопичення доходів за видами товарних груп, щоб в подальшому використовувати відповідні дані для оцінки рентабельності окремих видів груп товарів. Так само бажано організувати формування собівартості реалізації в розрізі груп товарної номенклатури.

Для нівелювання відповідних недоліків необхідно:

- підготувати доповнення до облікової політики Товариства і передбачити в ній розкриття складу і номенклатури витрат, що входять до складу собівартості реалізації, адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат з урахуванням особливостей підприємства;

- передбачити доповнення в обліковій політиці стосовно порядку визнання доходів діяльності у випадку застосування різних базисних умов поставки товарів покупцям, а також надання знижок та інших специфічних форм стимулювання покупок;

- налагодити аналітичний облік доходів від реалізації і собівартості реалізації за групами товарів за товарною номенклатурою з метою подальшого використання цих даних для оцінки рентабельності окремих видів груп товарів.

Запровадження відповідних рекомендацій дозволить поліпшити систему обліку і контролю доходів, витрат і фінансових результатів діяльності у ТОВ «АЙДІКАР».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30 листопада 1999 р. № 291 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення: 10.05.2025).
2. Мужевич Н. В. Організація обліку фінансових результатів діяльності підприємства. 2020. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/42364/1/%D0%9C%D1%83%D0%B6%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87.pdf> (дата звернення: 10.05.2025).
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Вимоги до фінансової звітності». URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>. (дата звернення: 10.05.2025).
4. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 "Доходи", затверджене Наказом Міністерства фінансів України № 290 від 29.11.1999 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text> (дата звернення: 10.05.2025).
5. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати", затверджене Наказом Міністерства фінансів України № 318 від 31.12.1999 р. URL: <http://www.rada.gov.ua> (дата звернення 10.05.2025).
6. Онищенко В. Фінансові результати підприємства: облік. *Бухгалтерська платформа «Експертус»*. 16.12.2024. URL : <https://buhplatforma.com.ua/article/7834-oblk-fnansovih-rezultati-pdprimstva> (дата звернення: 10.05.2025).
7. Онищенко О. В., Костогриз А. В. Облік фінансового результату діяльності підприємства та шляхи його вдосконалення. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2018. №6 (17). С. 714-717. URL: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/07/Onishhenko-O.V.-Kostogriz-A.V..pdf> (дата звернення: 10.05.2025).

8. Пастернак Я.П. Облікова політика підприємств у частині організації бухгалтерського обліку витрат. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки. 2016. Вип. 17(3). С. 146-150. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2016_17\(3\)_39](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2016_17(3)_39). (дата звернення : 10.05.2025).

9. Плаксієнко В.Я., Яловега Л.В., Лега О.В. Управлінський облік: навч. посібник [для студ. вищих навч. закл.]; за ред. В.Я. Плаксієнка. Полтава: ПП "Астроя", 2018. 250 с.

10. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 зі змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 10.05.2025).

11. Полятикіна Л.І., Бур'ян Н.Ю. Формування та облік доходів і витрат підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2020. Випуск 33. Частина 2. С.36-39. URL : http://www.visnyk-econom.uzhnu.ua/archive/33_2_2020ua/7.pdf (дата звернення: 10.05.2025).

12. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. №996-XIV. Дата оновлення: 10.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 10.05.2025).

13. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV : станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення: 10.05.2025).

14. Пушкар І. В., Ніколаєва Г. А. Напрямки удосконалення обліку фінансових результатів на торговельному підприємстві: методичний аспект. *Економічна наука*. 2021. №22. С. 78-82. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/22_2021/15.pdf (дата звернення: 10.05.2025).

15. Рзаєва Т. Г., Сереветник О. В. Фінансові результати та напрями їх аналізу за показниками фінансової звітності. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. № 3. С. 121-124. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2020-282-3-22> (дата звернення: 10.05.2025).

16. Реформування обліково-контрольної системи підприємств України за міжнародними стандартами : Монографія / За ред. Н.О. Лоханової. Харків: «Діса плюс», 2018. 220 с.
17. Рудницький В.С. Організація і методика аудиту: підручник / В.С. Рудницький, З.О. Душко. К.: УБС НБУ, 2014. 479 с.
18. Садовська І. Б. Бухгалтерський облік : навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2013. 688 с.
19. Степаненко О.І. Класифікація доходів і витрат для потреб обліку та управління. *Інфраструктура ринку*. 2024. № 79. С.68-75. URL : http://www.market-infr.od.ua/journals/2024/79_2024/14.pdf (дата звернення: 10.05.2025).
20. Суйц В.П. Аудит : учебник. М.: КНОРУС, 2015. 288 с.
21. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: Підручник; 6-те вид. допов. і перероб. Київ: Алерта, 2013. 982 с.
22. Фінансова звітність підприємств: Навчально-методичний посібник / С.В. Приймак, М.Т. Костишина, Д.В. Долбнева. Львів: Ліга-Прес, 2016. 268 с.
23. Царук В. Ю. Фінансова звітність підприємств в сучасних умовах господарювання: проблемні аспекти і перспективи розвитку. *Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка*. 2017. Вип. 26(2). С. 236-243.
24. Чернікова І.Б., Полуляк А.М. Проблемні аспекти організації обліку доходів і витрат. *Інфраструктура ринку*. 2020. № 43. С.466-470. URL : http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/43_2020_ukr/85.pdf
25. Швиденько А.І., Бровко В.М. Облік доходів підприємства: Сучасна практика, проблеми, шляхи вдосконалення. *Фінансово-кредитна діяльність*. URL : <https://surl.lu/imihts> (дата звернення: 10.05.2025).
26. Школьник І.О. Фінансовий аналіз : Навчальний посібник. / За заг. ред. Школьник І. О. [І. О. Школьник, І. М. Боярко, О. В. Дейнека та ін.] К.: «Центр учбової літератури», 2016. 368 с.

27. Яворська Т.І., Соболевська О.О. Теоретичні аспекти сутності доходів та їх класифікація. *Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного (економічні науки)*. 2020. № 2(42). С. 101–107.

28. Яременко Л. М., Авдалян К. В. Бухгалтерський облік господарської діяльності об'єднання підприємств та особливості формування фінансових результатів. *Агросвіт*. 2020. № 23. С. 54–63. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2020.23.54> (дата звернення: 10.05.2025).

29. Alina Korbutiak¹, Ihor Samsin, Natalia Lokhanova, Olena Zhuk, Olena Ustymenko. The Role of Finance Controlling in Mergers and Acquisitions. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 2025, 15(2), 155-162. DOI: <https://doi.org/10.32479/ijefi.17704>. URL: <https://econjournals.org.tr/index.php/ijefi/article/view/17704/8583> (дата звернення: 10.05.2025).

30. YouControl. Інформаційно-аналітична платформа. 2023. URL : <https://youcontrol.com.ua>. (дата звернення : 10.05.2025).

ДОДАТКИ